

N:o 225.

Af herr D. Persson i Tällberg, m. fl., om ändring af riksdagsordningens stadganden angående valbarhet till Första Kammarén.

När Kongl. Maj:t genom proposition af den 5 januari 1863 föreslog rikets ständer att antaga en ny riksdagsordning, som, med upphäfvande af ståndsförfattningen, ville bygga den nya representationen på kommunal-organisationen, var denna byggnadsgrund nyss förut danad och ännu till sin beskaffenhet icke undersökt.

Valkorporationerna för utseende af Första Kammaréns ledamöter hade ännu icke trädtt i verksamhet, således ingen på erfarenhet stödd mening kunnat vinnas om grunderna för deras sammansättning eller om deras lämplighet för det uppdrag, som riksdagsordningen meddelade åt dessa ännu blott på papperet existerande korporationer.

Dessa korporationer — landstingen och några större städers fullmäktige — hvilade till sin sammansättning på rösträttsbestämmelser i de helt nya och lika opröfvade kommunalförfattningar, som först med ingången af år 1863 trädde i kraft.

Opröfvade voro ock verkningarna af den år 1862 första gången tillämpade, på väsentligen nya principer fotade bevillningsstadga, hvilkens föreskrifter fingo en så afgörande inflytelse på kommunalbeskattningen och den deraf beroende kommunala rösträtten samt på betydelsen af censusbestämmelserna i riksdagsordningens §§ 9 och 14.

Förslag till kommunalförfattningar och förordning om landsting, hvilka trädde i kraft först i samma ögonblick, då propositionen om ny riksdagsordning framlades, hade visserligen — undantagandes den särskilda kommunalförordningen för Stockholm — blifvit utarbetade af en af Kongl. Maj:t tillsatt kommité och varit underkastade Riksdagens granskning; men komitén hade, såsom en hvar kan inhemta af dess år 1859 afgifna betänkande, helt och hållet underlåtit att företaga någon statistisk utredning till grundval för de *kommunala beskattnings- och rösträttsbestämmelser*, som komitén föreslog. Denna högst väsentliga brist synes regeringen hafva ansett onödigt, och var det naturligtvis för rikets ständer ogörligt att afhjelpa.

Till den grad brådskade regeringen, att komitébetänkandet icke fick undergå sakkunniga myndigheters granskning, innan det öfverlemnades till rikets ständer. Man hade — heter det i Kongl. Maj:ts skrifvelse — ansett sig ej böra genom en sådan åtgärd »fördröja» komitéarbetets framläggande för Riksdagen.

Den nya representationen byggdes sålunda på ett underlag af väsentligen blott teoretiska, ännu praktiskt opröfvade grunder.

Att den bristfälliga utredning, som utmärker kommunallagstiftningsarbetet, d. v. s. grundläggningen för det nya representationsskicket, medfört svåra olägenheter, skulle snart visa sig. Redan det år, då kommunalförfattningarna trädde i kraft, måste Riksdagen kasta öfver bord de i förordningen om kommunalstyrelse på landet antagna taxeringsgrunderna: mantal- och medelbevillning, som visade sig åstadkomma de största orättvisor i beskattningshänseende. Och samma Riksdag fann sig — ehuru under erkännande, att en af Kongl. Maj:t vidtagen ändring i den af 1859—1860 års Riksdag beslutade lydelsen af 4 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad varit, för undanrödjande af en svår motsägelse, alldeles nödvändig — föranlåten att påpeka, att härigenom såväl den i förordningen nedlagda grundsatsen om likställighet mellan stadskommuns alla medlemmar i afseende å kommunala rättigheter och skyldigheter blifvit rubbad som ock »tillämpningen af författningen försvårad, om ej tillintetgjord».

Om ett stort antal bestämmelsers oklarhet och om den förmodligen häraf föranledda vacklan i den högsta administrativa instansens tolkning af kommunallagarne föreligger ett intyg i en af trycket utgifven, åren 1863—1889 omfattande samling prejudikat i hithörande frågor.

Och om orättvisor i dessa lagars rösträttsbestämmelser vittnar den omständigheten, att de vid tjugufem af de tjugusex lagtima riksdagarna 1867—1892 — endast vid 1871 års riksdag väcktes ingen motion i detta ämne — varit föremål för ett ojemförligt större antal framställningar, än någon annan angelägenhet, som efter det nya representationsskicket införande sysselsatt Riksdagens uppmärksamhet, utan att någon ändring af den kommunala rösträtten på landet *hittills kunnat* genomföras.

Det torde förtjena att ihågkommas, att redan allmänna besvärsoch ekonomiutskottet vid 1859—1860 års riksdag föreslog den begränsningen, att »ej må för annat än jord af någon röstas för mer än en tjugonedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden»; att vid samma riksdag såväl borgarståndet för sin del beslöt, att inom kommuner på landet ingen borde rösta för mer än 600 skatteören, hvilket enligt den då ifrågasatta skattegrunden vill säga 6 förmedlade hemman eller deremot svarande inkomst af andra beskattningsföremål, som ock inom bondeståndet många uttalade sig för den af utskottet föreslagna begränsningen, medan andra ville hafva den tillämpad äfven på rösträtt för jordbruksfastighet; att vid 1862—1863 årsdag sistnämnda åsigt omfattades af ekonomiutskottet, som dock ville bestämma högsta röstetalet till en tiondedel af kommunens hela röstetal, hvilket förslag bifölls af bondeståndet.

Andra Kammarens yrkande på en reform af den kommunala rösträtten räknar således sina anor från de två näst sista ständsriksdagarne.

De många fel och brister i sjelfva grundläggningen för det nya riksdagsskicket, hvilka började träda i dagen nästan samma stund som representationsförslaget öfverlemnades till rikets ständer, blefvo, hvad den kommunala rösträtten vidkommer, till hela sin omfattning kända först genom den år 1874 offentliggjorda statistiken öfver den kommunala rösträtten.

Lagutskottet vid 1867 års riksdag hade tilltrött sig att påstå, att de fall, då från en enda persons sida ett allt för egenmäktigt

ingripande i en landtkommuns angelägenheter kan ega rum, måste blifva så ytterst sällsynta, att omdömet om nu gällande stadgandens lämplighet icke bör blifva deraf beroende». Denna förklarings beskaffenhet belystes sju år derefter genom den nyss åberopade officiella statistiskens uppgift, att år 1871 en person innehade mer än hälften af fyrktalet uti 54 kommuner, öfver en fjerdedel till hälften uti 360, öfver en tiondedel till en fjerdedel i 1,026 och öfver en tjugonedel till en tiondedel i 709 kommuner.

När representationsreformen genomfördes, kunde man af ofvan angifna skäl ej föreställa sig, vare sig hvilket kommunalt fåvalde kommunallagstiftningen grundlagt, eller att den nya Riksdagens Första Kammare skulle i så hög grad blifva en minoritets-representation, som redan visat sig vara händelsen.

Följden häraf för det nuvarande representationsskicket har blifvit ett motsattsförhållande mellan båda kamrarne, hvilket redan för flera år sedan kunde af en bland Första Kammarens mest inflytelserike män betecknas med de utan tvifvel träffande orden, att Första Kammarens »idéer och opinioner ofta äro *himmelsvidt* skilda» från medkammarens (Första Kammarens protokoll för den 16 maj 1885) en karakteristik, som sedan dess blifvit ännu mera undantagsfritt träffande än då.

Svalget mellan de båda kamrarne skall, derest grundlagsbestämmelserna om sammansättningen af den Första lemnas orubbade, vidga sig ytterligare genom den oundvikligen snart förestående ned-sättningen af rösträtts-census vid val till den Andra. Under mindre tvingande förhållanden än de nuvarande har Andra Kammaren fem gånger (1880, 1881, 1882, 1891 och 1892) uttalat sig för en sådan reform. Efter de tre första gångerna har fördyrandet af de oundgängligaste lifsmedel genom tullbeskattningen egt rum och efter de två sista hafva värnpligtiges tjenste- och öfningstid blifvit betydligt utsträckta. Hvem vågar väl neka att de många, som sålunda fått sig ålagda nya bördor, nu med än större rätt och styrka yrka på att äfven blifva delaktiga i några rättigheter?

Man kan antaga, att en censusreform, sådan som länge yrkats af Andra Kammarens majoritet, ej skall i yttre mätto i någon större mån förändra karakteren af Andra Kammarens sammansättning. Men det oaktadt skall en sänkning af det politiska strecket inverka på kammarens åsikter och hållning, emedan dess leda-

möter derigenom skola få ökad anledning att mera än hittills taga kännedom om och röna inflytelse af önskningsar och åsigtter inom hittills orepresenterade samhällslager. I samma mån detta inträffar, i samma mån skall Första Kammaren, om dess nuvarande sammansättning lemnas orubbad, mer och mer befinnas sakna rotfäste i folkmeningars mark.

Så till vida kan det sägas, att det är icke i främsta rummet en reform af rösträtten till Andra Kammaren, som är angelägnast, utan en reform af villkoren för valbarhet till Första Kammaren. Men den förra reformen är i och för sig önskvärd och dessutom så oundviklig, att det kunde vara förenadt med våda att söka undanskjuta den. Derför ställer sig för oss såsom svenska Riksdagens nuvarande angelägnaste uppgift: *en representationsreform*, dock endast i den ej mycket vidtgående betydelsen af en jemkning af grunderna för valbarhet till den ena och valrätt till den andra kammaren.

De förändringar i riksdagsordningens stadganden angående Första Kammaren, vi tillåta oss att föreslå, äro

dels följande:

§ 6.

Första Kammarens ledamöter skola, för en tid af *sex* år utses af (o. s. v. lika med nuvarande lydelse.)

Antingen:

§ 9.

Till ledamöter i Första Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått trettiofem års ålder samt ega och minst tre år näst före valet egt fastighet till taxeringsvärde, ej understigande *fyrtyo tusen riksdaler*, eller ock till staten skatta samt under tid, som nyss är sagd, skattat för minst *två tusen riksdaler* årlig inkomst af kapital eller arbete. Kommer riksdagsman o. s. v. (lika med nuvarande lydelse.)

Eller: *Varje riksdagsman* som ej understigande *fyrtyo tusen riksdaler*, eller öck till staten skatta, samt under en tid som nyss är sagd, skattat för en så stor årlig inkomst af kapital eller arbete, att densamma, ensam för sig eller ock sammanlagd med en efter fem för hundra beräknad ränta å egd fastighets taxeringsvärde, uppgår till *fyra tusen riksdaler*. Kommer riksdagsman o: s. v. Vill riksdagsman i Första Kammaren befattningen sig afsäga, eger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan riksdagar, hos Konungens befallningshafvande.

§ 12. *Varje riksdagsman* som ej understigande *fyrtyo tusen riksdaler*, eller öck till staten skatta, samt under en tid som nyss är sagd, skattat för en så stor årlig inkomst af kapital eller arbete, att densamma, ensam för sig eller ock sammanlagd med en efter fem för hundra beräknad ränta å egd fastighets taxeringsvärde, uppgår till *fyra tusen riksdaler*. Kommer riksdagsman o: s. v. Vill riksdagsman i Första Kammaren befattningen sig afsäga, eger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan riksdagar, hos Konungens befallningshafvande.

dels tillägg till riksdagsordningens första afdelning («allmänna grunder») af en paragraf med ordningssiffran 6 i stället för 1:sta punkten i 12:te paragrafen och den 23 paragrafen, så lydande:

Hvarje riksdagsman åtnjuter — — — —
 fyra månader tillsammans, eller riksdagsman eljest
 afgår, — — — — — urtima riksdag, riksdags-
 man undfår — — — — — riksdaler. Den riks-
 dagsman, som icke i rätt tid — — — — —
 arfvodet.

Häraf följer, att nuvarande §§ 6—22 omnumreras till 7—23.

För den händelse, att rubbning af paragrafernas ordningsföljd finnes böra undvikas, föreslå vi alternativt, att § 23 förblifver oförändrad och § 12 erhåller följande lydelse: 00

§ 12.

Hvarje ledamot af Första Kammaren åtnjuter (o. s. v. lika med § 23) — — — — af arfvodet.

Vill han befattningen sig afsäga — — — — (lika med nuvarande lydelse).

Till närmare förklaring af hvart och ett af dessa förslag vilja vi, utöfver ofvanstående allmänna motivering, tillägga några ord.

Hvad först angår nedsättningen från 9 till 6 år af den tid, för hvilken representantuppdraget i Första Kammaren lemnas, synes den oss påkallad af hänsyn till såväl väljare som valde. Ett folkrepresentantmandat å nio år, tre gånger längre tid än för Andra Kammaren, är oskäligt långvarigt och torde, utan förening med regelbundet återkommande partiel förnyelse — för närvarande sakna exempel i sådana politiska församlingar, som kunna erkännas för *representativa*.

Väl äro i Frankrike senatorerna valda på 9 år, således på mera än dubbelt längre tid än de deputerade, men en tredjedel afgår hvart tredje år, de ursprungligen till ett antal af 75 på listtid valde senatorerna minskas efter hand, sedan 1884 års författningsrevision för framtiden upphäft de »inamovibla» senatorernas kategori. I Belgien äro senatorerna valda på 8 år, representanterna på 4, hälften af senaten afgår hvart fjerde år, hälften af representanternas kammare hvart annat år. I Holland väljas andra kammarens ledamöter på 4 år, första kammarens på 9 år, andra kammaren förnyas i sin helhet på en gång, första kammaren med en tredjedel hvart tredje år.

Af Danmarks landstings ledamöter äro de tolf »Kongevalgte» tillsatta på listtid, de 54 valda ledamöterna utsedda på 8 år; folkettingets ledamöter äro valda för 3 år. Schweiziska förbunds-församlingens talrikare kammare, nationalrådet, är vald på 3 år, medlemmarne af den fåtaligare kammarne, staternas råd, äro valda dels på 1, dels på 3 år, allt efter som härom i de särskilda kantonsförfattningarna är stadgad.

Det öfverdrifvet långa mandatet säges afse, att innehafvarens »sjelfständighet» i förhållande till de väljande ej skall lida intrång af hänsyn till ett snart stundande omval. Vi kunna ej annat än

anmärka, att, der karakterens sjelfständighet saknas, dessa yttre hjälpmedel tjena till litet eller snarare intet.

Derjemte torde det ej med rätt kunna bestridas, att äfven en första eller öfre kammare icke bör så organiseras, att den alldeles förlorar landkänning af det, som tänkes och talas ute bland folket, eller anser det vara den mest samhällsbevarande åtgärd att icke lyssna till någon af dess önsknigar.

I det första alternativet af våra förslag till ändring af den i § 9 nu stadgade valbarhetscensus hafva vi nedsatt denna till 40,000 kronors fastighets-taxeringsvärde och 2,000 kronors inkomst at kapital eller arbete. Detta förslag om nedsättning till hälften af valbarhetscensus till Första Kammaren motsvarar det förslag till nedsättning af valrättscensus till Andra Kammaren, som tre gånger (1880, 1881 och 1882) blifvit af Andra Kammaren godkänt, och enligt hvilket census i de tre i § 14 riksdagsordningen nämnda rösträttskategorierna skulle sänkas till respektive 500 kronor och 3,000 kronor fastighets-taxeringsvärde samt 400 kronor inkomst. Med detta tre gånger af Andra Kammaren voterade förslag öfverensstämmer helt nära det af samma kammare två gånger (1890 och 1891) voterade, som i det afseende, hvarpå det vid denna jämförelse ankommer, blott hvad den tredje rösträttskategorien angår företer den afvikelsen att censussiffran, med anledning af den förändring, som bevillningsstadgan undergick 1883, fixerats till 500 kronor i stället för 400 kronor.

Hvarför vi hålla före, att en reduktion af valbarhetscensus till Första Kammaren bör åtfölja en reduktion af valrättscensus till den Andra Kammaren, är i vår allmänna motivering utveckladt. Då vi begära en halfvering af den förra, tro vi oss icke föreslå något äfvertyrligt steg. Och om man fäster afseende vid den stora svårighet, valkorporationerna ofta rönt att finna både lämpliga och villiga kandidater till Första Kammaren, torde äfven från den synpunkten vårt förslag finnas vara af ett känt faktiskt behof påkalladt.

Det andra alternativet i vårt förslag till ändring af § 9 afser dels, i likhet med det förra, nedsättning af fastighetscensus från 80,000 till 40,000 kronor, dels, under anslutning till principen uti ett år 1872 af konstitutionskottet framlagdt och af Andra Kammaren gilladt förslag, att, utom genom en census af 40,000 kronor fastighets-taxeringsvärde, valbarhet till Första Kammaren äfven

skulle vinnas genom en af de två valbarhetsalternativen samman-
slagen tredje censusform, hvilken — såsom konstitutionsutskottet år
1872 erinrade — torde få anses lika väl som hvardera af dem
beteckna det »mått af ekonomiskt oberoende», som lagstiftaren med
paragrafens förmögenhets- och inkomstbestämmelser måste antagas
hafva haft i sigte.

Frågan om arfvode för Första Kammarens ledamöter har
flera gånger förut varit väckt.

Danska landstingets och franska senatens ledamöter åtnjuta
samma arfvode som respektive folktingets och deputeradekammarens;
medlemmarne af Hollands första kammare uppbära arfvode i förhål-
lande till parlamentssessionens varaktighet, medan den andra kamma-
rens hafva fixt arfvode (2,000 floriner för år). Andra exempel att förbigå
torde för hvar och en, som något följt det politiska lifvet i Danmark,
Frankrike och Holland, dessa vara tillräckliga att visa, att det icke
är af frågan: »arfvode eller icke» som karaktersskillnaden mellan
två afdelningar af en representation beror.

Att vi ej föreslagit någon förändring i tolfte paragrafens stad-
gande, att den, som väljes till riksdagsman i Första Kammaren, eger
rätt att afsäga sig uppdraget, förklaras af det, äfven med den af oss
föreslagna inskränkingen, likväl långvariga mandatet.

Stockholm den 10 mars 1893.

<i>D. Persson</i> i Tällberg.	<i>E. Norman.</i>	<i>C. G. Bruse.</i>	<i>Adolf Aulin.</i>
<i>Anton Hahn.</i>	<i>J. Nordin.</i>	<i>Olof Olson</i> i Stendalen.	<i>O. Anderson</i> i Hasselhof.
<i>N. Nilsson</i> i Vrångebol.	<i>J. P. Jansson.</i>	<i>C. J. Hammarström.</i>	<i>J. Bromée.</i>
<i>And. Olsson.</i>	<i>P. Norberg.</i>	<i>Joh. Nydahl.</i>	<i>Edw. Svensson.</i>
<i>Christian Bülow.</i>	<i>O. B. Olsson.</i>	<i>C. F. Wallbom.</i>	<i>P. Truedsson.</i>
<i>A. F. Broström.</i>	<i>S. J. Kardell.</i>	<i>G. Jansson</i> i Krakerud.	<i>A. Lilienberg.</i>
	<i>P. A. Romberg.</i>	<i>J. Persson.</i>	

I motionens syfte instämma:

Henrik Hedlund. Wilh. Nilson.